

	ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua		ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)
---	--	---	--

UDC: 339.923:061.1[ЄС]:339.17

JEL: F20, F29, F17

DOI: 10.31499/2616-5236.2(20).2022.262319

Zubko T. L., candidate of economic

State University of Trade and Economics; doctoral student, teacher;

НАСЛІДКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПВЗВТ УКРАЇНИ З ЄС ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

CONSEQUENCES OF THE IMPLEMENTATION OF UKRAINE'S FTAA WITH THE EU FOR INTERNATIONAL TRADE

***Анотація.** Метою цієї статті є визначення особливостей імплементації ПВЗВТ+ЄС та вплив на сектори торгівлі української економіки. Методологічною базою дослідження є поєднання узагальнення, кількісного аналізу, порівняння, систематизації для виявлення можливостей та викликів від поглиблення інтеграції з ЄС для розвитку України. Розглянуто особливості реформ та змін, згідно стандартів і вимог європейського співтовариства, що проводяться за трьома напрямками: умови експорту-імпорту, технічні аспекти і юридичні положення. Кожен з цих напрямів містить окремі настанови та акти міжнародної торгівлі. За аналізом цих умов визначено ключові ризики для процесу проведення реформ та змін.*

***Abstract.** The purpose of this article is to determine the specifics of the implementation of the FTAA + EU and the impact on trade sectors of the Ukrainian economy. The methodological base of the study is a combination of theoretical generalization, quantitative analysis, comparison, systematization, to identify opportunities and challenges from deepening integration with the EU for the development of Ukraine. Aspects of reforms and changes, according to the standards and requirements of the European community, are considered. It is emphasized that the adaptation reforms are carried out in three directions: export-import conditions, technical aspects and legal provisions. Each of these directions contains separate terms and conditions for aspects of international trade. The analysis identified key risks for the process of reforms and changes. Deepening Ukraine's integration into European society requires overcoming the country's development lag in various spheres of the economy, especially the harmonization of foreign trade processes and strengthening of positions on the world stage. Based on the analysis of the*

consequences of the implementation of the FTAA for the trade of Ukraine, key risks have been identified, such as: the need to change the assortment of exports, correcting asymmetries in the field of tariffs and duties (partially already done as of May 2022), the need to introduce tougher measures against corruption. A more detailed analysis of the implementation of the FTAA by sectors and players of the economy, where the term of influence is taken into account, is the basis for the development of international partnership policies and programs. With most changes in people's lives, which will even lead to an obvious positive in the future, the process of their implementation also has negative consequences. First of all, a significant result of radical transformations (accession to the EU, deepening of FTAFTA ties) will be achieved in the near future, and the work to achieve it requires urgent and large expenses.

Key words: *trade, directions of change, Deep and Comprehensive Free Trade Area, European Union, implementation, advantages, challenges, international trade, international economic relations, free trade zone*

Ключові слова: *торгівля, напрями змін, Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі, Європейський Союз, імплементація, переваги, виклики, міжнародна торгівля, міжнародні економічні відносини, зона вільної торгівлі*

Постановка проблеми.

Положення Угоди щодо торгівлі передбачають створення Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка є важливим компонентом Угоди в цілому. Таким чином, сучасні процеси інтеграції та глобалізації, кризи минулих років, війна з РФ, суттєві трансформації формують вимоги більш детального вивчення переваг та викликів, що несе євроінтеграція та оцінювання економічних та соціальних наслідків створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з ЄС, як компоненти самої Угоди про Асоціацію для торгівлі України, що формує її місце в міжнародному бізнесі. Недостатня вивченість цього питання і обумовила актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання створення зон вільної торгівлі цікавлять багатьох науковців різних країн [1–12].

Колектив авторів [1] досліджували особливості двохсторонніх угод ЄС про вільну торгівлю. Автори визначили можливості та обмеження цих угод про ЗВТ, звертаючи увагу на відсутність досліджень щодо їх впливу на місцях. Суттєвим доробком цієї праці є пропозиція нової програми досліджень для оцінювання впливу положень про працю в ЗВТ з ЄС.

Науковці з Тунісу [2] зосередили свою увагу на вивченні впливу угод про вільну торгівлю в країнах Середземномор'я, в яких залучені Економічний та валютний союзи (єврозона), Союз Арабського Магрибу та Угода AGADIR (ЗВТ між Йорданією, Єгипет, Туніс і Марокко) в торгових потоках. Ця робота показує результати впливу світової фінансової кризи на експортні потоки між угодами про вільну торгівлю в середземноморському регіоні. Перевагами цього дослідження є

використання регіональних змінних у гравітаційних моделях, які призначені для визначення впливу угод на торгівлю. У цьому дослідженні розглядаються показники товаробігу 27 країн за більш ніж тридцятирічний термін, що забезпечує адекватність оцінки. Результати показали наявність сильного зв'язку між факторами угод про вільну торгівлю та торговими потоками.

Дослідження колег ДТЕУ [3–4] зосереджені на вивченні впливу ПВЗВТ+ на особливості зовнішньоторговельних відносин ЄС–Україна.

Норвежські вчені [5] досліджували взаємодію громадянського суспільства з внутрішніми консультативними групами (DAG) — консультаційними механізмами, створеними Європейською Комісією на етапі впровадження її угод про вільну торгівлю. Було розроблено концептуальну основу, що викладає різні можливі типи опору, і емпірично демонстровано багатство як відкритих, так і прихованих практик опору, які використовують члени DAG. Встановлено, що більшість цього опору є (помірно) комплексним і спрямованим проти раціональності та технологій DAG. Недоліком цієї статті є те, що не розглянуто виклики створення ЗВТ для країн-партнерів.

Іспанські науковці [6] досліджували особливості ЗВТ Європейського Союзу та країн-членів МЕРКОСУР, і визначили, що внаслідок ратифікації цієї угоди країни-члени МЕРКОСУР змушені реформувати свої правові системи. Безпека харчових продуктів змушує країни-члени МЕРКОСУР узгодити

себе з міжнародними правилами з цього питання, наприклад, що стосуються Міжнародного союзу захисту нових сортів рослин (UPOV). Так само це впливає на регулювання інтелектуальної власності. На жаль, вчені не надали чітких рекомендацій щодо зміни умов цієї Угоди.

Коллективи українських авторів в своїх доробках [7–8] визначили пріоритетні вектори Угоди (поглиблення галузевої інтеграції, збільшення безмитного експорту та скасування нетарифних заходів впливу). Але залишились невизначеними фактори впливу на сектори економіки і торгівлі, що і склало мету подальшого дослідження і цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Ініціатива ЄС щодо Східного Партнерства була розпочата у 2009 р. між ЄС та шістьма партнерами, а саме Україною, Молдовою, Грузією, Білоруссю, Вірменією та Азербайджаном з метою активізації співпраці. Основною метою проекту відповідно до Спільної декларації Празького саміту від 07.05.2009 р є реалізація умов для прискорення переходу до відносин у межах асоціації з ЄС, що передбачає запровадження поглибленої та широкомасштабної зони вільної торгівлі, запровадження інтегрованої системи управління кордонами, співпрацю у сфері енергетичної безпеки, узгодження внутрішнього права цих країн та приведення їх до стандартів ЄС. До ключових досягнень «Східного партнерства» можна віднести підписання трьома країнами-партнерами (Україною,

Грузією та Молдовою) Угод про асоціацію та створення зон вільної торгівлі між ними і Євросоюзом, впровадження стандартів ЄС у різних секторах шести країн Східного партнерства, розвиток окремих сфер завдяки програмам ЄС та Східного партнерства тощо. Положення Угоди стосовно торгівлі передбачають створення Поглибленої і Всеохоплюючої Зони Вільної Торгівлі (ПВЗВТ), яка є важливим

компонентом Угоди в цілому. Хоча більша частина положень Угоди про Асоціацію та ПВЗВТ носить суто технічний характер, її підписання мало і має суттєве геополітичне значення для України. Імплементация ПВЗВТ з ЄС дає переваги для сфери торгівлі України, але і несе в собі певні виклики. Напрями змін згідно реформ, що пов'язані з ПВЗВТ, умовно поділено на три групи (рис. 1.).

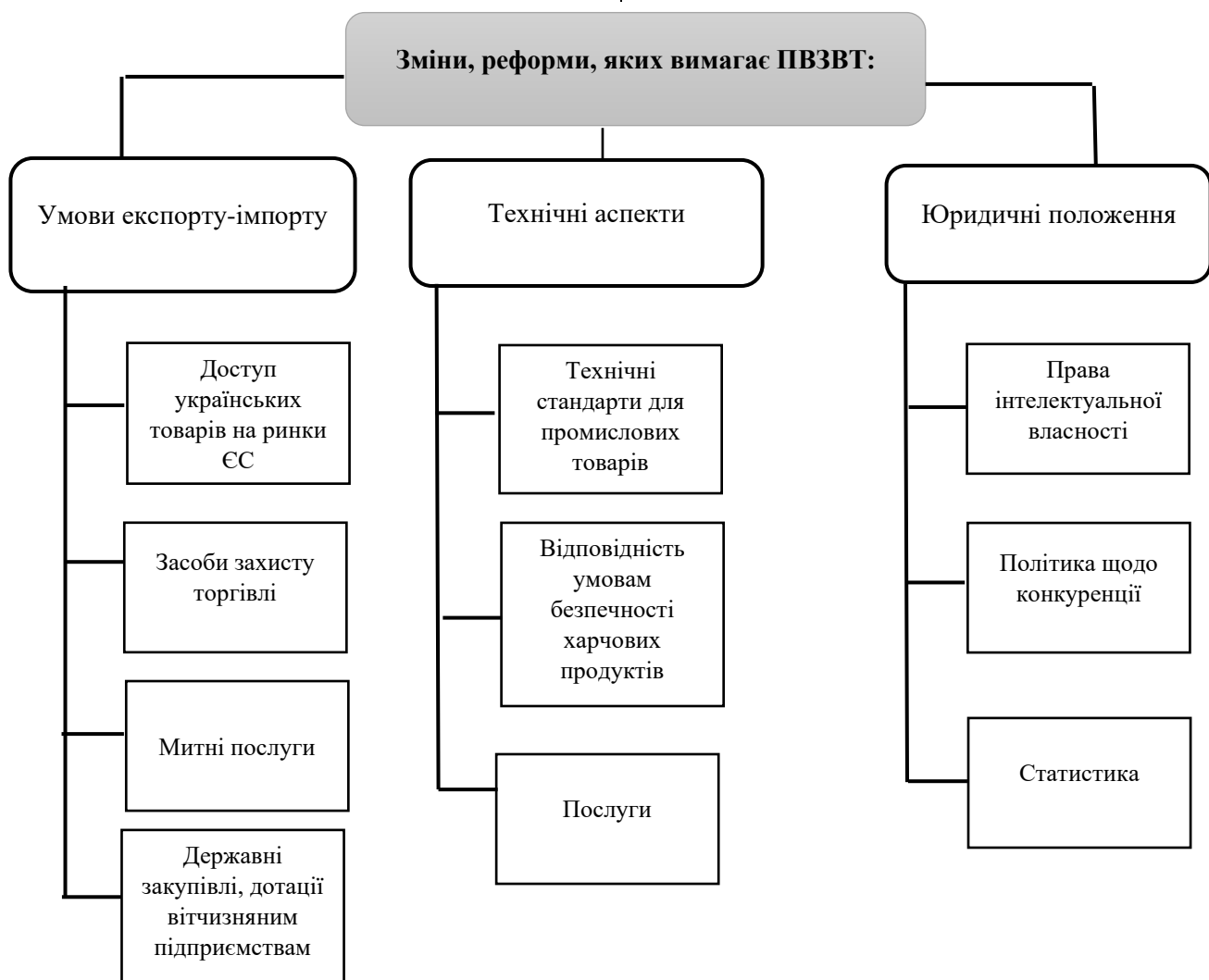

Рис. 1. Напрями змін згідно положень ПВЗВТ з ЄС.

Джерело: сформовано та узагальнено за [Помилка! Джерело посилання не знайдено., 10, 11]

Проаналізуємо суть заходів, переваги та виклики за наведеними на рис.1. Умови експорту та імпорту, як показано на рисунку, визначають чотири напрямки дій.

Доступ товарів на ринки передбачає кілька заходів: зменшення ввізних мит, зміни тарифних квот та впровадження Правил визначення походження продукції. Перевагами в цій сфері є:

- можливість збільшити експорт товарів України на ринок ЄС;

- для металургії наслідком зниження агрегованої ставки ввізного мита ЄС для України стало зростання зарплати працівників;

- збільшення об'єму продукції хімічної промисловості дає переваги, бо хімічна промисловість займає в експорті 7%.

Виклики в умовах доступу на ринки ЄС наступні:

- 1). Збільшується конкуренція, оскільки на ринок України «заходять» торговці з ЄС;

- 2). Структура експорту до ЄС змістилась у бік жирів та олій, харчових продуктів і продукції тваринного походження. Тобто на експорт йде продукція з малою доданою вартістю, що не вигідно Україні;

- 3). Для багатьох сільськогосподарських товарів безмитна торгівля є обмеженою через існування квот. Квоти зумовлені невідповідністю української продукції стандартам ЄС з безпечності харчових продуктів;

- 4). Автомобільна промисловість має відроджуватись з інтеграцією в ЄС через ланцюжки

постачання, що в свою чергу, збільшить ціну для споживачів;

- 5). Стосовно харчових субпродуктів, що Україна експортує до ЄС, спостерігається зниження кількості українських виробників через невідповідність продукції вимогам ЄС щодо безпеки та якості;

- 6). Приєднання до системи правил визначення походження вимагає впровадження сертифікації товарів експорту.

Засоби захисту торгівлі (вони запозичені з правил Світової організації торгівлі) полягають у наступному: положення щодо ПВЗВТ містять правила про засоби «захисту торгівлі», які ЄС та Україна можуть застосовувати до імпорту товарів з іншої сторони та які завдають, або можуть завдати шкоди вітчизняній промисловості. Це антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні захисні заходи. Перевагами є те, що ПВЗВТ вносить додаткові особливості до практики захисту торгівлі ЄС, такі як правила «національних інтересів» і «меншого мита». Перше полягає в тому, що сторона може прийняти рішення не застосовувати антидемпінгові або компенсаційні заходи у випадку порушення національних інтересів (інтереси споживачів, зайнятість населення). Україна привела ціни на енергетичні товари у відповідність до міжнародних ринкових цін. У минулому ЄС застосовував антидемпінгові мита до українських поставок металургійної і безтарної хімічної продукції. Нині ж ЄС застосовує антидемпінгові заходи стосовно окремих типів сталевих труб, канатів, тросів українського

виробництва. У лютому 2017 р. євразійська економічна комісія продовжила антидемпінгове розслідування за поставками українського прутка (арматури і катанки), яке проводилося з листопада 2013 до травня 2015р. ЄС та Україна створили експертний «Діалог щодо заходів захисту торгівлі», що є платформою для співробітництва з цих питань.

Заходи стосовно митних послуг: у 2012 році Україна і ЄС ухвалили рамкову Стратегію митного співробітництва, більшість її пріоритетів охоплюються ПВЗВТ; створення швидких торговельних смуг; спрощення митного контролю та процедур оформлення; запуск «єдиного вікна» на митниці при якому скорочується тривалість контролю (2016р.); застосування інструментів Всесвітньої митної організації, Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію. Переваги цих заходів полягають у спрощенні оформлення торговельних угод, митні органи при цьому стають ланкою ланцюжка поставок. Викликами заходів зміни митних послуг є те, що для зміни Митного кодексу для відповідності нормам ЄС потрібні додаткові кошти та спеціалісти. Корумпованість митних органів була і є найбільшим бар'єром у організації торгівлі.

В сфері державних закупівель впровадження ПВЗВТ передбачає взаємну лібералізацію відповідних ринків сторін за умови, що Україна запровадить в себе основні правила державних закупівель ЄС. Перевагами стала гармонізація законодавства України у сфері

держзакупівель до найновішого законодавства ЄС, прийняття низки законів та рішень, відкриті процедури та конкурентний відбір проводяться виключно за допомогою електронних засобів ProZorro, стартував портал Dozorro для моніторингу закупівель. Відбулася інтеграція сайтів держзакупівель України з системою ЄС TED. Україна приєдналася до Угоди СОТ про державні закупівлі (18 травня 2016 року Україна набула статусу повноправної сторони цієї Угоди). Позитивні результати цього процесу доповнюються недоліками: в Україні зберігаються певні тенденції корупції саме в сфері держзакупівель, слабка підтримка вітчизняного виробника та відсутня узгоджена «дорожня карта державних закупівель».

Наступна група змін – технічні аспекти. Розглянемо їх більш детально.

Сутність змін технічних стандартів для промислових товарів полягає в прийнятті Україною стандартів та процедур ЄС, ухваленні горизонтальних рамкових законів, членстві в міжнародних організаціях. Україна з 2018 р. має повне членство в Метричній конвенції [12]. Окрім того, запроваджено європейські стандарти (EN) з одночасним скасуванням конфліктних національних та міждержавних стандартів (ДСТУ). Очікується збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій. Переваги цієї групи змін: 1. Україна розробила Стратегію подолання технічних бар'єрів у торгівлі з ЄС до 2020 р., що суттєво покращило імідж

України як торгового партнера, 2. створено і працюють: Національне агентство з акредитації України ([НААУ](#)), Національний орган стандартизації ([ДП "УкрНДНЦ"](#)), Держпродспоживслужба та інші органи ринкового нагляду, органи з оцінки відповідності, 3. формує та реалізовує державну політику у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, а також ринкового нагляду нехарчової продукції – Міністерство економічного розвитку і торгівлі. При цьому є загрози та виклики, що супроводжують впровадження технічних стандартів. Впровадження стандартів ЄС вимагає значних коштів та великого обсягу робіт юристів з торгового права. Крім того, існує безліч непрямих витрат, включаючи соціальні, які пов'язані з втратою робочих місць, та додаткові ризики, генеровані підвищенням конкуренції та економічною реструктуризацією, які залежать від впливу інших факторів, таких як результати реалізації реформ, рівень обізнаності ділових кіл, а також наявність фінансування для покриття витрат переходу на нові регулятивні норми і переорієнтації на нові ринки [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с.16]. Скорочення менш конкурентоспроможних галузей призводить до зростання безробіття. Відмітимо зникнення деяких товарів з-за їх невідповідності стандартам та звуження доступу до цільової державної допомоги окремих підприємств.

Заходи стосовно підвищення безпеки харчових продуктів

полягають у реалізації програми, яка передбачає запровадження близько 255 нормативних актів ЄС до 2021 року та впровадження проєктів технічної допомоги з метою поліпшення ефективної системи контролю безпеки харчових продуктів «від поля до столу». Перевагами цих заходів є спрощення торгівлі сільськогосподарськими та харчовими продуктами. Викликами цього напрямку змін є їх висока вартість, підвищення витрат на перепідготовку і утримання фахівців у державному секторі.

Зміни у напрямку надання послуг полягають в тому, що проводиться лібералізація започаткування підприємницької діяльності й торгівлі послугами, але з певними застереженнями, яких більше з боку ЄС, ніж з боку України. Перевагами цих процесів є те, що для декількох секторів послуг, а саме фінансових та телекомунікаційних, ПВЗВТ передбачає повну інтеграцію України у внутрішній ринок ЄС. Викликом є те, що наближення законодавства України до відповідного законодавства ЄС вимагає коштів на реформи.

До блоку юридичних положень віднесено заходи змін щодо права інтелектуальної власності, політики стосовно конкуренції та удосконалення статистики.

Реформи права інтелектуальної власності покликані сприяти створенню стабільного правового середовища в Україні для захисту прав інтелектуальної власності, що суттєво впливає на залучення іноземних інвестицій. Ця

глава ПВЗВТ доповнює та визначає додаткові зобов'язання України за Угодою СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС). Основною перевагою цих реформ є підвищення інвестиційної довіри. Основні зміни стосуються авторського права і суміжних прав, торговельних марок, патентів і промислових зразків, географічних зазначень і захисту прав інтелектуальної власності. Але реформи висувають перед Україною наступні виклики:

- крім Угоди ТРИПС і ПВЗВТ Україна перебуває під тиском з боку США, які вимагають реформувати її систему права інтелектуальної власності;

- запровадження положень ПВЗВТ стосовно географічного зазначення (ГЗ) ускладнене тим, що багато українських виробників харчових продуктів і алкогольних напоїв продовжують використовувати ГЗ ЄС, які охороняються. Компанії, що виробляють товари, на які спрямовані ці зміни, зазнають збитків;

- оскільки Україна переважно імпортує інтелектуальну власність, більш жорстке регулювання приводить до додаткових витрат українських споживачів.

Основні проблеми, які не будуть вирішені найближчим часом: непрозора діяльність організацій колективного управління авторськими правами, використання нелегального програмного забезпечення органами державної влади, порушення авторських прав в мережі інтернет та офлайн.

Реформи політики щодо конкуренції зумовлені Положенням Угоди і стосуються: антиконкурентних дій та злиття, державної допомоги, інститутційних аспектів. Відтак прийнято ряд законів та розпоряджень стосовно виконання 10 глави Угоди [13, 14] та визначено методику формування карти регіонального розподілу державної допомоги суб'єктам господарювання. Викликом є те, що хоч Україна має багато законів про конкуренцію, і створила антимонопольний Комітет України, цей орган сильно залежить від виконавчої гілки влади. До того ж, секторальне законодавство в поодиноких випадках обмежує конкуренцію.

Реформи статистики полягають в тому, що Євростат встановив велику кількість нормативних положень, зведених у Керівництво зі статистичних вимог. Первагами є те, що суттєво покращується система поширення офіційної (державної) статистичної інформації за допомогою сучасних та інтегрованих інструментів розповсюдження інформації, зокрема веб-сайтів та зручних баз даних, також затверджено положення та постанови щодо проведення статистичних досліджень. Виклики в цій сфері наступні:

- численні зміни методології призвели до розривів у рядах даних, зокрема щодо індексу промислового виробництва;

- проблематичним є збирання інформації щодо даних приватних підприємств і домогосподарств, а також

несвоєчасний перепис населення. Брак ресурсів не дозволяє провести перепис населення й розширити сферу опитувань.

Висновки. За аналізом маємо такі ключові ризики, на які слід зважати при проведенні усіх реформ:

- Необхідно внести деякі поправки у сфері тарифів і мит, щоб виправити асиметричність тарифного захисту в бік ЄС, що суттєво ускладнює економічний розвиток України. Але чи сприйматимуть ці поправки з боку ЄС?;

- Необхідність реформувати АПК, оскільки українським аграріям складно

витримувати внутрішню конкуренцію;

- Необхідність виправити ситуацію з корупцією в Україні безумовна, але важко виконувана;

- Було не використано односторонні преференції надані ЄС українським виробникам, і це «потягло» втрату коштів;

- Переважання продукції ресурсного характеру з малою доданою вартістю в експорті потребує змін.

Дефіцит фахівців і коштів, відсутність технологій – ключові фактори, які потребують серйозної уваги для підвищення експортної орієнтованості України і мають бути враховані у процесі реформування багатьох компаній.

Referens

- Campling L., Harrison J., Richardson B., Smith A. (2016). Can labour provisions work beyond the border? Evaluating the effects of EU free trade agreements. *International Labour Review*. Issue 3, p.357–382. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1564-913X.2015.00037.x>
- Bassem Kahouli B., Maktouf S. (2015). Trade creation and diversion effects in the Mediterranean area: Econometric analysis by gravity model. *The Journal of International Trade @ Economic Development*. Vol.24, p. 76–104. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638199.2013.873479>
- Duhinets H.V., Diachenko O.V., Mazaraki N.A., Holovacheva O.S. (2018). Pohlyblena ta vseokhopliuiucha zona vilnoi torhivli mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom: perevahy ta nedoliky dlia ukrainskoho suspilstva: monohrafiia. Kyiv [in Ukrainian]
- Mazaraki A.A., Melnyk T.M. (2019). Stratehichne partnerstvo u vymiri ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia. Kyiv [in Ukrainian]
- Potemkina D., Orbie J., Shahin J. (2020). Forging their path in the Brussels bubble? Civil society resistance within the domestic advisory groups created under the EU trade agreements. DOI: <https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1855110>
- Pucheta M., Alonso C., Ruiz C. (2020). Food Security Measures and Labor Regulations in the EU-MERCOSUR Agreement: An Overview of the Legal Challenges. *Magazine of the Secretariat of the Permanent Review Court*. URL:

http://scielo.iics.una.py/scielo.php?pid=S2304-8872020001600224&script=sci_arttext

- Osipova L.V. (2018). Pidsumky vstupu v diiu polozhen PVZVT: osnovni problemy ta perspektyvy [Results of entry into force of the provisions of the DCFTA: main problems and prospects]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society.. no 16*, 81–88. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/13.pdf [in Ukrainian]
- Blokmans C., Emerson M., Movchan V. ta in. (2018). Pohlyblennia vidnosyn mizh YeS ta Ukrainoiu: shcho, chomu i yak?: Tsentr yevrop. Polit. Doslidzh.(SERS); Kyiv: In-t ekon. doslidzh. ta polit. konsultatsii. [in Ukrainian]
- Інтеграція у рамках Асоціації: динаміка виконання Угоди між Україною і ЄС. Аналітичний звіт. Шульга Д. та ін. Київ. 2019. 76 с. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya.pdf>
- Intehratsiia u ramkakh Asotsiatsii: dynamika vykonannya Uhody mizh Ukrainoiu i YeS. Analitychnyi zvit. Shulha D. ta in. Kyiv. (2019). URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya.pdf> [in Ukrainian]
- Shnyrkov O.I., Muraviov V.I. ta in. (2013). Zony vilnoi torhivli na pochatku KhKhI stolittia: monohrafiia. Kyiv [in Ukrainian]
- Yevrointehratsiinyi portal. Tekhnichni bar'ieri v torhivli. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/yevrointehratsiia/tekhnichni-bariery-u-torhivli> [in Ukrainian]
- Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii aktiv zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu u sferi tekhnichnoho rehuliuвання" vid 6 chervnia 2019 roku № 2740-VIII zi zminamy vid 1.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-19#Text> [in Ukrainian]
- Sait elektronnoi platformy derzhavnykh zakupivel. URL: <https://prozorro.gov.ua/> [in Ukrainian]
- Sait hromadskoho kontroliu derzhzakupivel URL: <https://dozorro.org/> [in Ukrainian]

How to Cite:

Zubko, T. L. (2022). CONSEQUENCES OF THE IMPLEMENTATION OF UKRAINE'S FTAA WITH THE EU FOR INTERNATIONAL TRADE. *Economies' Horizons*, (2(20)), 52–61. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(20\).2022.262319](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(20).2022.262319)